

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PHILIPPE LÉGER

της 17ης Δεκεμβρίου 1998 *

1. Το Verwaltungsgerichtshof (Αυστρία), το οποίο επιλήφθηκε υποθέσεως αφορώσας παράβαση της αυστριακής νομοθεσίας σχετικά με την οδική μεταφορά ζώων, ζητεί από το Δικαστήριο να εκτιμήσει αν οι διατάξεις του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου σχετικά με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων¹ και του παραγώγου κοινοτικού δικαίου σχετικά με την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά² απαγορεύουν στον εθνικό νομοθέτη να επιβάλλει στις μεταφορές ζώων που προορίζονται για σφαγή χρονικό περιορισμό — όσον αφορά τη διάρκεια της μεταφοράς — και γεωγραφικούς περιορισμούς — ήτοι ότι πρέπει να περατώνονται εντός του εθνικού εδάφους και να μην υπερβαίνουν ορισμένη μέγιστη απόσταση.

Η εθνική νομοθεσία

2. Πράγματι, κατά το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, του Tiertransportgesetz-Straße (νόμου περί της οδικής μεταφοράς ζώων, στο εξής: TGSSt)³, τέτοια μεταφορά μπορεί να γίνεται μόνο μέχρι το πλησιέστερο κατάλληλο σφαγείο εντός των συνόρων της χώρας, ενώ η συνολική διάρκεια της μεταφοράς δεν πρέπει να υπερβαίνει τις 6 ώρες, η δε συνολική από-

σταση, εφόσον ακολουθείται η συντομότερη διαδρομή, δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 130 χλμ., εκτός αν έχει προβλεφθεί ειδική παρέκκλιση.

3. Η διάταξη αυτή έχει ως εξής:

«Για την οδική μεταφορά ζώων πρέπει να επιλέγεται η συντομότερη συνήθης διαδρομή η οποία πληροί τις προϋποθέσεις που τίθενται από κτηνιατρικής απόψεως και επιτρέπεται δυνάμει των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων περί οδικής κυκλοφορίας. Ο οδηγός πρέπει να οδηγεί προσεκτικά και να λαμβάνει τις αναγκαίες προφυλάξεις, ιδίως προς αποφυγή οποιουδήποτε τραυματισμού των μεταφερομένων ζώων. Η φόρτωση και η εκφόρτωση των ζώων πρέπει να γίνεται προσεκτικά και με τις αναγκαίες προφυλάξεις· πρέπει να αποφεύγεται οποιοσδήποτε τραυματισμός των ζώων.

Η μεταφορά ζώων που προορίζονται για σφαγή πρέπει να περατώνεται στο πλησιέστερο κατάλληλο σφαγείο εντός του εθνικού εδάφους· εν πάση περιπτώσει, η μεταφορά ζώων που προορίζονται για σφαγή επιτρέπεται μόνον εφόσον, τηρουμένων των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων περί οδικής κυκλοφορίας, η συνολική διάρκεια της μεταφοράς δεν υπερβαίνει τις 6 ώρες, η δε διαδρομή δεν υπερβαίνει τα 130 χιλιό-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Άρθρα 30 έως 36 της Συνθήκης ΕΚ.

2 — Πρόκειται για τις οδηγίες 91/628/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Νοεμβρίου 1991, για την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά και για την τροποποίηση των οδηγιών 90/425/ΕΟΚ και 91/496/ΕΟΚ (ΕΕ L 340, σ. 17), και 95/29/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1995, για την τροποποίηση της οδηγίας 91/628 (ΕΕ L 148, σ. 52).

3 — ΒGBl. 1994, αριθ. 411.

μετρα. Για τον υπολογισμό της αποστάσεως λαμβάνεται υπόψη μόνον το ήμισυ του αριθμού των χιλιομέτρων που έχουν πράγματι διανυθεί στον αυτοκινητόδρομο.»

4. Κατά το άρθρο 16, παράγραφοι 3 και 4, του ιδίου αυτού νόμου:

«(3) Κάθε πρόσωπο (...)

(4) που διενεργεί ή αναθέτει τη μεταφορά ζώων κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 5, παράγραφοι 1 και 2, διαπράττει παράβαση επισύρουσα την επιβολή διοικητικού προστίμου, κυμαινόμενου μεταξύ 10 000 και 50 000 αυστριακών σελινίων.»

Τα πραγματικά περιστατικά και η διαδικασία

5. Ο W. Monsees, που είναι ο προσφεύγων της κύριας δίκης, διώκεται για παράβαση της νομοθεσίας αυτής. Ο εν λόγω οδηγός φορητού οχήματος αναχώρησε στις 23 Αυγούστου 1995, στις 11: 00, από το Breitenwisch της Γερμανίας, όπου είχε φορτώσει 31 βοοειδή με προορισμό την Κωνσταντινούπολη, στην Τουρκία, και συνέχισε να οδηγεί μέχρι τις 24 Αυγούστου 1995, οπότε, στις 10: 15, οι αρχές του αυστριακού συνοριακού σταθμού

του Arnoldstein προέβησαν σε έλεγχο. Κατά τον έλεγχο αυτό διαπιστώθηκε ότι η μεταφορά των εν λόγω ζώων που προορίζονταν για σφαγή δεν είχε περατωθεί στο πλησιέστερο κατάλληλο σφαγείο εντός του αυστριακού εδάφους, ότι η συνολική διάρκεια της μεταφοράς ανερχόταν σε 23 ώρες και 15 λεπτά χωρίς διακοπή⁴ και ότι η διανυθείσα απόσταση ήταν, εν πάση περιπτώσει, μεγαλύτερη από 300 χλμ., χωρίς να έχει δοθεί σύμφωνα με τον TGSε, άδεια για την υπέρβαση της διάρκειας και της αποστάσεως της μεταφοράς.

6. Με διοικητική απόφαση ποινικού χαρακτήρα (Straferkenntnis) της Bezirkshauptmannschaft (περιφερειακής διοικητικής αρχής) του Villach της 9ης Ιανουαρίου 1996, επιβλήθηκε στον W. Monsees πρόστιμο συνοδευόμενο από ποινή στερητική της ελευθερίας. Δεδομένου ότι η διοικητική ένσταση που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως αυτής απορρίφθηκε, στις 26 Ιουνίου 1996, από το Unabhängiger Verwaltungssenat Kärnten, ο W. Monsees άσκησε προσφυγή ενώπιον του Verwaltungsgerichtshof.

7. Υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι ο διεθνής χαρακτήρας της επίδικης μεταφοράς εμποδίζει την εφαρμογή της αυστριακής νομοθεσίας, άλλως «κάθε διεθνής μεταφορά

⁴ — Αναφέρεται απλώς ότι στις 24 Αυγούστου, στις 4: 45, στο Samerberg, χορηγήθηκε τροφή στα ζώα, χωρίς όμως να διευκρινίζεται αν προς τούτο χρειάστηκε να γίνει στάση.

βοοειδών από τη Γερμανία προς ανατολάς θα έπρεπε να έχει ως τόπο προορισμού το πλησιέστερο στο Salzburg σφαγείο»⁵.

8. Το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι, πράγματι, ένας τέτοιος περιορισμός του εμπορίου απαγορεύεται, κατ' αρχήν, πλην όμως υπογραμμίζει ότι η προστασία της υγείας και της ζωής των ζώων μπορεί να δικαιολογήσει, δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης, έναν τέτοιο περιορισμό, εφόσον οι επίμαχες διατάξεις δεν παραβιάζουν την αρχή της αναλογικότητας. Όμως, όσον αφορά το ζήτημα αυτό, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει ορισμένες αμφιβολίες, δεδομένου ότι λιγότερο αυστηρά μέτρα, όπως συχνότερα διαστήματα αναπαύσεως ή η υποχρέωση να παρέχεται στα ζώα τροφή και νερό σε τακτά διαστήματα, θα ήσαν επαρκή για να διασφαλίσουν την επιδιωκόμενη προστασία.

9. Όσον αφορά, αντιθέτως, τις διατάξεις του παραγώγου δικαίου των οποίων έγινε επίκληση κατά τα λοιπά, το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι η οδηγία 95/29 δεν μπορεί να εφαρμοστεί εν προκειμένω, δεδομένου ότι, κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, δεν είχε λήξει η προθεσμία για τη μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο⁶. Το δικαστήριο αυτό φρονεί ότι εφαρμοστέα θα μπορούσε να είναι, ενδεχομένως, μόνον η οδηγία 91/628, πλην όμως υπογραμμίζει ότι δεν προβλέπει κανέναν περιορισμό όσον αφορά τη μεταφορά ζώων.

10. Κατά συνέπεια, το Verwaltungsgerichtshof ανέστειλε τη διαδικασία μέχρι την έκδοση αποφάσεως από το Δικαστήριο επί του ακόλουθου προδικαστικού ερωτήματος:

«Έχουν τα άρθρα 30 έως 36 της Συνθήκης ΕΚ (διατάξεις περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων) και οι λοιπές διατάξεις του εν ισχύι κοινοτικού δικαίου την έννοια ότι απαγορεύουν σ' ένα κράτος μέλος να επιβάλει περιορισμούς στη μεταφορά των ζώων που προορίζονται για σφαγή και, συγκεκριμένα, να επιτρέπει τις μεταφορές αυτές μόνον εφόσον τόπος προορισμού είναι το πλησιέστερο κατάλληλο σφαγείο εντός του εθνικού εδάφους και, εν πάση περιπτώσει, μόνον εφόσον, τηρουμένων των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων περί οδικής κυκλοφορίας, η συνολική διάρκεια της μεταφοράς δεν υπερβαίνει τις 6 ώρες και η διαδρομή δεν υπερβαίνει τα 130 χιλιόμετρα, ενώ, για τον υπολογισμό της αποστάσεως, λαμβάνεται υπόψη μόνον το ήμισυ του αριθμού των χιλιομέτρων που έχουν πράγματι διανυθεί στον αυτοκινητόδρομο;»

Οι κρίσιμες κοινοτικές διατάξεις

11. Υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, μπορούν να θεωρηθούν κρίσιμες τριών ειδών ρυθμίσεις.

5 — Τέταρτη παράγραφος του σκεπτικού της διατάξεως περί παραπομπής.

6 — Κατά το άρθρο 2 της οδηγίας αυτής, η προθεσμία για τη μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο δεν έληγε παρά στις 31 Δεκεμβρίου 1996. Η προθεσμία αυτή μπορούσε μάλιστα να παραταθεί μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1997, προκειμένου να εφαρμοστούν οι διατάξεις σχετικά με την αύξηση της μέγιστης διάρκειας του ταξιδιού.

Τα άρθρα 30 επ. της Συνθήκης

12. Το αιτούν δικαστήριο αναφέρεται κατ' αρχάς ρητά, με το ερώτημά του, στο άρθρο 30 της Συνθήκης, το οποίο απαγορεύει τόσο τους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών όσο και τα λοιπά μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος «(...) που είναι ικαν[ά] να επηρεά[σουν] άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο» ⁷.

13. Ωστόσο, κατά παρέκκλιση από τον κανόνα αυτό, ορισμένα μέτρα αντίθετα προς την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων μπορούν να δικαιολογηθούν, είτε δυνάμει του άρθρου 36 είτε — όσον αφορά τα μέτρα που εφαρμόζονται αδιακρίτως, όπως είναι τα εν προκειμένω επίμαχα — ως επιτακτικές ανάγκες που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία και με τις οποίες επιδιώκεται «(...) σκοπός γενικού συμφέροντος ικανός να υπερισχύει των επιταγών περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων (...)» ⁸. Κατά το αιτούν δικαστήριο, ο θεμιτός διττός σκοπός προστασίας της υγείας των ζώων και εγγυήσεως της ασφάλειας των χρησιμοποιούντων τις οδούς θα μπορούσε να συνιστά τέτοια επιτακτική ανάγκη ⁹, εάν τα εθνικά μέτρα που έχουν θεσπιστεί για την ικανοποίηση της εν λόγω επιτακτικής ανάγκης είναι ανάλογα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό, γεγονός για το οποίο αμφιβάλλει ¹⁰. Το άρθρο 36 αφορά, μεταξύ άλλων, τις «(...) απαγορεύσεις ή τους περιορισμούς εξαγωγών ή διαμεταφορίσεων που δικαιολογούνται από λόγους (...) προστασίας της υγείας και της ζωής (...) των ζώων (...)».

7 — Απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74, Dassonville (Συλλογή τόμος 1974, σ. 411, σκέψη 5).

8 — Απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, 120/78, Rewe-Zentral, γνωστή ως «Cassis de Dijon» (Συλλογή τόμος 1979/1, σ. 321, σκέψη 14).

9 — Σελίδα 6 της διατάξεως περί παραπομπής.

10 — Ενδεικτικά, το αιτούν δικαστήριο τονίζει ότι υφίστανται αμφιβολίες σχετικά με το «(...) εάν, για την επίτευξη του σκοπού της προστασίας των ζώων, είναι αναγκαία τα μέτρα που προβλέπονται (...) ή εάν αρκούν ηπιότερα μέσα, όπως είναι τα συχνότερα διαστήματα αναπαύσεως, η υποχρέωση χορηγήσεως στα ζώα τροφής και νερού σε τακτά χρονικά διαστήματα κ.λπ.» (σ. 5 της διατάξεως περί παραπομπής).

14. Ο προσφεύγων της κύριας δίκης επικαλείται, επιπλέον, διατάξεις του παραγώγου δικαίου που αφορούν την προστασία των ζώων κατά τη μεταφορά.

Η οδηγία 91/628

15. Η πρώτη από τις εν λόγω ρυθμίσεις που πρέπει να αναφερθεί είναι η οδηγία 91/628. Οι αιτιολογικές της σκέψεις αναφέρονται στον σκοπό που έγκειται στην προστασία και στη φροντίδα των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τους σε μεγάλες αποστάσεις. Μολονότι η οδηγία αυτή δεν επιβάλλει, αυτή καθαυτή, κανέναν περιορισμό, ειδικότερα όσον αφορά τη διάρκεια των οδικών μεταφορών των ζώωντων ζώων (δεν προβλέπει παρά μόνον την περιοδικότητα της χορηγήσεως στα ζώα τροφής και νερού) ¹¹, ορίζει, αντιθέτως, στο άρθρο της 13, παράγραφος 1, τα εξής:

«Η Επιτροπή, πριν από την 1η Ιουλίου 1992, υποβάλλει έκθεση που έχει καταρτιστεί με βάση τη γνώμη της επιστημονικής κτηνιατρικής επιτροπής, συνοδευόμενη, ενδεχομένως, από προτάσεις σχετικά με:

— το θέμα του καθορισμού μέγιστης διάρκειας μεταφοράς για ορισμένα είδη ζώων,

11 — Το κεφάλαιο I, μέρος Α, σημείο 2, στοιχείο δ, του παρατήματος προβλέπει τα εξής: «Κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, τα ζώα πρέπει να πατίζονται και να λαμβάνουν κατάλληλη τροφή σε κανονικά διαστήματα. Τα διαστήματα αυτά δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις 24 ώρες, εκτός αν ειδικές συνθήκες επιβάλλουν την παράταση του διαστήματος αυτού κατά δύο το πολύ ώρες προς όφελος των ζώων, ανάλογα ιδίως με τα μεταφερόμενα είδη, τα χρησιμοποιούμενα μεταφορικά μέσα καθώς και τη γενίτωση του τύπου εκφόρτωσης».

— τα διαστήματα που προβλέπονται [για τη χορήγηση στα ζώα τροφής και νερού] (...)

ζώντα ζώα κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Αυτό απορρέει ειδικότερα από την τρίτη αιτιολογική της σκέψη:

— τη διάρκεια ανάπαυσης [καθ' όλη τη διάρκεια που έχει προβλεφθεί, για τα ταξίδια που διαρκούν περισσότερο από 24 ώρες από τον τόπο αναχωρήσεως και λαμβανομένου υπόψη του τόπου προορισμού] (...)

«εκτιμώντας ότι (...) ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει κανόνες για τη διάρκεια μεταφοράς, τη συχνότητα παροχής τροφής και νερού, τις περιόδους ανάπαυσης και την πυκνότητα φόρτωσης· ότι, ενίοτε, οι κανόνες αυτοί είναι πολύ λεπτομερείς και χρησιμοποιούνται από ορισμένα κράτη μέλη προκειμένου να περιορίζεται το ενδοκοινοτικό εμπόριο ζώων ζώντων· ότι οι μεταφορείς ζώων πρέπει να έχουν σαφώς καθορισμένα κριτήρια, ώστε να εργάζονται σε κοινοτική κλίμακα χωρίς να παραβαίνουν διάφορες εθνικές διατάξεις».

(...).»

Η οδηγία 95/29

16. Η τελευταία αυτή διάταξη αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση της οδηγίας 95/29 για την τροποποίηση της οδηγίας 91/628, της οποίας έγινε επίσης επίκληση στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου.

18. Προς επίτευξη του σκοπού αυτού, η οδηγία 95/29 προβλέπει, «(...) με ταυτόχρονη διασφάλιση ικανού βαθμού προστασίας των ζώων», «(...) την εναρμόνιση της διάρκειας των περιόδων μεταφοράς και των περιόδων ανάπαυσης, της συχνότητας παροχής τροφής και νερού, και της πυκνότητας φόρτωσης, όσον αφορά ορισμένα είδη ζώων»¹².

17. Συναφώς, μπορεί να σημειωθεί ότι η οδηγία αυτή σκοπεί ακριβώς να εμποδίσει τη λήψη μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών τα οποία θα επιθυμούσαν ενδεχομένως να επιβάλουν τα κράτη μέλη με το πρόσχημα της ιδιαίτερης φροντίδας για τα

19. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 91/628 προστέθηκε ένα νέο σημείο αα', του οποίου η δεύτερη περίπτωση επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μερμινούν ώστε η διάρκεια μεταφοράς και ανάπαυσης καθώς

12 — Έταρτη αιτιολογική σκέψη.

και τα διαστήματα ταισίματος και ποτίσματος ορισμένων κατηγοριών ζώων να ανταποκρίνονται σ' εκείνα που ορίζονται στο κεφάλαιο VII του παραρτήματος της οδηγίας 95/29¹³.

20. Το εν λόγω κεφάλαιο ορίζει, ιδίως στα σημεία του 1 και 2, ότι η μέγιστη επιτρεπόμενη διάρκεια της οδικής μεταφοράς για τα βοοειδή δεν μπορεί να υπερβαίνει τις 8 ώρες.

Ωστόσο, το σημείο 3 επιτρέπει την παράταση της διάρκειας αυτής, εάν το όχημα που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά πληροί ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις¹⁴. Στην περίπτωση αυτή, κατά το σημείο 4, στοιχείο δ', τα διαστήματα παροχής νερού και τροφής, καθώς και η διάρκεια του ταξιδιού και της αναπαύσεως, παρατείνονται. Έτσι, στην περίπτωση αυτή, πρέπει να παρέχεται στα βοοειδή, «(...) ύστερα από 14 ώρες μεταφοράς, επαρκής χρόνος αναπαύσεως, τουλάχιστον μιας ώρας, ιδίως για να ποτίζονται και, αν χρειάζεται, να ταΐζονται. Μετά απ' αυτόν τον χρόνο αναπαύσεως, το ταξίδι μπορεί να συνεχίζεται για άλλες 14 ώρες». Πρέπει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το σημείο 8, αυτή η διάρκεια του ταξιδιού μπορεί

να παραταθεί για δύο ακόμη ώρες, προς το συμφέρον των ζώων, ανάλογα ιδίως με την εγγύτητα του τόπου προορισμού.

Τέλος, σύμφωνα με το σημείο 9, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να προβλέπουν ειδική ρύθμιση για τις μεταφορές προοριζομένων για σφαγή ζώων οι οποίες πραγματοποιούνται εξ ολοκλήρου στο έδαφός τους και στις οποίες δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι προβλεπόμενες εξαιρέσεις διατάξεις. Έτσι, για τις μεταφορές προοριζομένων για σφαγή ζώων οι οποίες πραγματοποιούνται εξ ολοκλήρου από ένα σημείο αναχωρήσεως έως ένα σημείο αφίξεως στο έδαφός τους, μπορεί να προβλεφθεί μέγιστη διάρκεια μεταφοράς 8 ωρών, μη δυνάμενη να παραταθεί, «τηρουμένων των γενικών διατάξεων της Συνθήκης», όπως διευκρινίζει η πέμπτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 95/29.

21. Όπως όμως τονίζει το αιτούν δικαστήριο, η οδηγία αυτή δεν μπορεί κατ' αρχήν να εφαρμοστεί από χρονικής απόψεως στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένου ότι, κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, δεν είχε λήξει η προθεσμία για τη μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο. Ωστόσο, όπως ορθώς υπογραμμίζει η Επιτροπή, κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών, η εν λόγω οδηγία είχε ήδη αρχίσει να ισχύει, «το δε περιεχόμενό της μπορεί επομένως να ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο της νομικής εκτιμήσεως»¹⁵.

13 — Άρθρο 1, σημείο 3, της οδηγίας 95/29.

14 — Οι προϋποθέσεις αυτές είναι οι ακόλουθες:

- « — στο δάπεδο του οχήματος υπάρχει αρκετή στρωμνή,
- το όχημα μεταφέρει επαρκή ποσότητα ζωοτροφών ανάλογα με τα μεταφερόμενα ζωικά είδη και τη διάρκεια του ταξιδιού,
- υπάρχει άμεση πρόσβαση στα ζώα,
- υπάρχει δυνατότητα συμπληρωματικού αερισμού, ο οποίος μπορεί να ρυθμίζεται ανάλογα με την (εσωτερική και εξωτερική) θερμοκρασία,
- υπάρχουν κινητά χωρίσματα για τη δημιουργία διαμερισμάτων,
- τα οχήματα διαθέτουν σύστημα που επιτρέπει τη σύνδεση με την υδροδότηση κατά τις στάσεις,
- τα οχήματα (...) διαθέτουν επαρκή ποσότητα νερού για το πότισμα των ζώων κατά το ταξίδι».

15 — Υπό II, σημείο 2, παράγραφος 3, των παρατηρήσεων της Επιτροπής.

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων κατά τις διεθνείς μεταφορές

22. Τέλος, πρέπει να γίνει αναφορά στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ζώων κατά τις διεθνείς μεταφορές¹⁶, για την οποία γίνεται λόγος στην τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 91/628. Η Σύμβαση αυτή, που συνήφθη στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 13 Δεκεμβρίου 1968, περιέχει διατάξεις — ειδικότερα στο άρθρο 6, σημείο 4 — παρόμοιες με τις προβλεπόμενες στο κεφάλαιο I, μέρος A, σημείο 2, στοιχείο δ', του παραρτήματος της οδηγίας 95/29, όσον αφορά τα διαστήματα παροχής στα βοοειδή τροφής και νερού κατά τη διάρκεια της μεταφοράς.

23. Μολονότι η σύμβαση δεν περιέχει επιτακτικές διατάξεις σχετικά με τη διάρκεια της μεταφοράς, ορίζει, ωστόσο, στο άρθρο της 14, τα εξής: «Τα ζώα πρέπει να μεταφέρονται το ταχύτερο δυνατό στον τόπο προορισμού τους, οι δε καθυστερήσεις, ιδίως εκείνες που οφείλονται στην αλλαγή μεταφορικού μέσου, πρέπει να περιορίζονται, κατά το μέτρο του δυνατού».

Η γνώμη μου επί της υποθέσεως

24. Δεν υφίσταται καμία αμφιβολία περί του ότι η εθνική νομοθεσία, καθόσον επιβάλλει υποχρεωτικά ιδίως την περάτωση κάθε διε-

θνούς μεταφοράς προοριζομένων για σφαγή ζώων που πραγματοποιείται εντός του εθνικού εδάφους στο πλησιέστερο σφαγείο προς θανάτωση των ζώων, συνιστά μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος προς ποσοτικό περιορισμό επί των εισαγωγών. Εξάλλου, τούτο δεν αμφισβητήθηκε, στην πραγματικότητα, από κανέναν από τους μετασχόντες στη διαδικασία¹⁷. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί, όπως πράττει ο προσφεύγων της κύριας δίκης¹⁸, ότι, στην πραγματικότητα, η επίμαχη νομοθεσία δεν εμποδίζει μόνον τις εισαγωγές, αλλά και τις εξαγωγές, ήτοι, εν προκειμένω, όλες τις διεθνείς μεταφορές που έχουν ως τόπο αναχωρήσεως την Αυστρία και ακόμη και όλες τις διαμετακομίσεις μέσω της Αυστρίας. Επομένως, οι εθνικές διατάξεις, καθόσον επιβάλλουν την περάτωση κάθε μεταφοράς αυτού του είδους στο πλησιέστερο σφαγείο εντός του εθνικού εδάφους, παραβαίνουν τόσο το άρθρο 30 όσο και το άρθρο 34 της Συνθήκης.

25. Ωστόσο, το Δικαστήριο υπενθύμισε, μεταξύ άλλων, με την απόφαση Hedley Lomas, ότι: «η επίκληση του άρθρου 36 της Συνθήκης επιτρέπει τη διατήρηση περιορισμών επί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων δικαιολογούμενων από λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ζώων, η οποία συνιστά θεμελιώδη απαίτηση αναγνωριζόμενη από το κοινοτικό δίκαιο»¹⁹.

17 — Με αυτό το πνεύμα, βλ. ο. 10 της γαλλικής αποδόσεως των παρατηρήσεων της Επιτροπής και σημείο 1, παράγραφος 2, της γαλλικής αποδόσεως των παρατηρήσεων του προσφεύγοντος της κύριας δίκης. Η ίδια η Αυστριακή Κυβέρνηση εστίασε τις παρατηρήσεις της κυρίως στους λόγους που μπορούν να προβληθούν προς δικαιολόγηση του εμποδίου για την ελεύθερη κυκλοφορία που θα συνεπαγόταν, κατά περίπτωση, η εφαρμογή της νομοθεσίας της, χωρίς να αναλύσει διεξοδικά το ζήτημα αυτό. Εξάλλου, παραδέχεται ότι «ένα μέτρο, όπως αυτό που περιγράφεται στο άρθρο 5, παράγραφος 2, του TGS, θα μπορούσε να θεωρηθεί μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος υπό την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης (...)» (σημείο III.2 των παρατηρήσεών της).

18 — Στο σημείο 1, παράγραφος 3, των παρατηρήσεών του.

19 — Απόφαση της 23ης Μαΐου 1996, C-5/94 (Συλλογή 1996, σ. I-2553, σκέψη 18). Βλ., επίσης, την απόφαση της 19ης Μαρτίου 1998, C-1/96, Compassion in World Farming (Συλλογή 1998, σ. I-1251, σκέψη 47, στο εξής: απόφαση Compassion).

26. Ωστόσο, δεν μπορεί να γίνει δεκτή η δικαιολόγηση δύναμει του άρθρου 36 αν «οι κοινοτικές οδηγίες προβλέπουν την εναρμόνιση των αναγκαίων μέτρων για την πραγματοποίηση του ειδικού σκοπού που θα επιδίωκε η επίκληση του άρθρου 36»²⁰. Πράγματι, στην περίπτωση αυτή, οι κατάλληλοι έλεγχοι πρέπει να διενεργούνται και τα προστατευτικά μέτρα να λαμβάνονται εντός του πλαισίου που χαράσσει η οδηγία περί εναρμονίσεως.

27. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση, απομένει να εξεταστεί αν οι διατάξεις του παραγώγου δικαίου των οποίων έγινε επίκληση προβλέπουν την εναρμόνιση των αναγκαίων μέτρων για την προστασία της υγείας των προοριζομένων για σφαγή βοοειδών κατά τη διάρκεια της μεταφοράς, που είναι ένας ειδικός σκοπός του άρθρου 36.

28. Τούτο προδήλως δεν συμβαίνει στην περίπτωση της οδηγίας 91/628, η οποία, όπως προαναφέρθηκε, δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη τη λήψη υποχρεωτικών μέτρων. Το γεγονός ότι, με το άρθρο της 13, παραπέμπει κατά τα λοιπά στη μεταγενέστερη θέσπιση συμπληρωματικής νομοθεσίας καθιστά σαφές ότι δεν μπορεί να αποτελέσει πλήρες μέσο εναρμονίσεως των εθνικών ρυθμίσεων στον τομέα αυτό. Εξάλλου, το άρθρο 13, παράγραφος 4, διευκρινίζει, για κάθε ενδεχόμενο, ότι, «μέχρι να εφαρμοστούν οι διατάξεις που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2, ισχύουν οι σχετικοί εθνικοί κανόνες, τηρουμένων των γενικών διατάξεων της Συνθήκης».

20 — Ibidem. Βλ., επίσης, την προαναφερθείσα απόφαση *Compassion*, σκέψη 47.

29. Όσον αφορά την οδηγία 95/29, είναι βέβαια αληθές ότι εναρμονίζει, μεταξύ άλλων, τη μέγιστη διάρκεια των μεταφορών των βοοειδών και τα διαστήματα κατά τα οποία πρέπει να τους παρέχεται τροφή και νερό, πλην όμως, όπως επισημάνθηκε ανωτέρω, η προθεσμία για τη μεταφορά της στο εσωτερικό δίκαιο δεν είχε λήξει κατά τον χρόνο των κρίσιμων πραγματικών περιστατικών. Όμως, το Δικαστήριο θεωρεί ότι μια οδηγία δεν έχει ως αποτέλεσμα την κατάργηση της αρμοδιότητας που αναγνωρίζει στα κράτη μέλη το άρθρο 36 της Συνθήκης, εφόσον δεν έχει παρέλθει η προθεσμία που τους τάσσει η οδηγία για την θέσπιση των διατάξεων που είναι αναγκαίες για να συμμορφωθούν προς αυτή²¹. Επομένως, μέχρι τη λήξη της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας αυτής στο εσωτερικό δίκαιο, τα κράτη μέλη μπορούν να επικαλούνται το άρθρο 36 της Συνθήκης προς δικαιολόγηση μιας ενέργειας βάσει θεωρήσεων αναγομένων στην προστασία της υγείας και της ζωής των ζώων.

30. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί — ως εκ περισσού, αφού τούτο εκφεύγει του αντικειμένου του προδικαστικού ερωτήματος — ότι, ακόμη και μετά την εκπνοή της προθεσμίας μεταφοράς της οδηγίας 95/29 στο εσωτερικό δίκαιο, η οδηγία αυτή ουδόλως θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει σε κράτος μέλος να προβλέπει επιτακτικά και επί ποινή επιβολής κυρώσεων την περάτωση των διεθνών μεταφορών στο πλησιέστερο σφαγείο εντός των συνόρων του, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της επίδικης νομοθεσίας²². Βέβαια, μια τέτοια επιτακτική διάταξη προβλέπεται από την εν λόγω οδηγία και επιτρέπεται δύναμει αυτής και, συγκεκριμένα, δύναμει του σημείου 9 του κεφαλαίου VII του παραρτήματος, πλην όμως πρόκειται για ειδική ρύθμιση, η οποία ισχύει αποκλειστικά και μόνο για τις εθνικές μεταφορές

21 — Αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1976, 35/76, *Simmenthal* (Συλλογή τόμος 1976, σ. 683, σκέψη 36), και της 8ης Νοεμβρίου 1979, 251/78, *Denkavit Futtermittel* (Συλλογή τόμος 1979/II, σ. 619, σκέψεις 18 έως 21).

22 — Με αυτό το πνεύμα, βλ. επίσης ο. 16 και 17 της γαλλικής αποδόσεως των παρατηρήσεων της Επιτροπής.

προοριζομένων για σφαγή ζώων, οι οποίες πραγματοποιούνται από σημεία αναχωρήσεως έως σημεία αφίξεως ευρισκόμενα εντός του ίδιου εθνικού εδάφους. Μόνο για τις μεταφορές αυτές μπορεί να προβλεφθεί από κράτος μέλος μέγιστη διάρκεια μεταφοράς 8 ωρών, μη δυνάμενη να παραταθεί.

31. Δεδομένου ότι καμία από τις εν προκειμένω εφαρμοστέες διατάξεις του παραγωγού δικαίου δεν προβαίνει σε εναρμόνιση των μέτρων που είναι αναγκαία για την υλοποίηση του ειδικού σκοπού που επιδιώκεται με την επίκληση του άρθρου 36, επανέρχομαι στην εξέταση της δικαιολογήσεως της αυστριακής νομοθεσίας — που είναι κατ' αρχήν αντίθετη προς την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων — δυνάμει του άρθρου αυτού, ήτοι από λόγους προστασίας της υγείας και της ζωής των ζώων.

32. Μόνο μετά την ολοκλήρωση της εξέτασής αυτής θα πρέπει, ενδεχομένως, να εξεταστεί αν τα θεσπισθέντα μέτρα μπορούν να δικαιολογηθούν από επιτακτική ανάγκη. Πράγματι, πρέπει να υπομνηστεί ότι μια εξαίρεση δυνάμει του άρθρου 36 της Συνθήκης μπορεί να ληφθεί υπόψη πριν από τη δικαιολόγηση από επιτακτική ανάγκη αναγόμενη στο γενικό συμφέρον²³.

33. Τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο του άρθρου 36 της Συνθήκης δικαιολογούνται «μόνον εφόσον υφίσταται εύλογη σχέση μεταξύ των εφαρμοζομένων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού και εφόσον η προστασία της υγείας δεν μπορεί να επιτευχθεί εξίσου αποτελεσματικά με μέτρα που περιορίζουν λιγότερο το ενδοκοινοτικό εμπόριο»²⁴.

23 — Απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-1/90 και C-176/90, *Aragonesa de Publicidad Exterior και Publivia* (Συλλογή 1991, σ. I-4151, σκέψη 16).

24 — Απόφαση της 27ης Μαρτίου 1985, 73/84, *Denkavit Futtermittel* (Συλλογή 1985, σ. 1013, σκέψη 14).

Με άλλα λόγια, τα εθνικά μέτρα που λαμβάνονται βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης δικαιολογούνται μόνον εφόσον λαμβάνουν υπόψη τις απαιτήσεις της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, όπως ορίζονται στη Συνθήκη, ιδίως δε στην τελευταία φράση του άρθρου αυτού²⁵.

34. Μπορούσε ο σκοπός της προστασίας των προοριζομένων για σφαγή ζώων κατά τη μεταφορά τους να υλοποιηθεί εξίσου αποτελεσματικά με λιγότερο περιοριστικά μέτρα;

35. Κατά πάγια νομολογία²⁶, σε όποιον προβάλλει την εφαρμογή του άρθρου 36 της Συνθήκης εναπόκειται να αποδείξει ότι απειλείται η ζωή των ζώων.

36. Θεωρώ αναμφισβήτητο ότι, όπως υπογραμμίζει η Αυστριακή Κυβέρνηση²⁷, οι επίδικες διατάξεις του TGSε μπορούν να επιτύχουν τον σκοπό της προστασίας της υγείας των προοριζομένων για σφαγή ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς. Με τον περιορισμό της διάρκειας της μεταφοράς και της διανυόμενης αποστάσεως σκοπεύεται προδήλως η επί-

25 — Αποφάσεις της 10ης Ιουλίου 1984, 72/83, *Campus Oil κ.λπ.* (Συλλογή 1984, σ. 2727, σκέψη 44), και της 13ης Μαρτίου 1986, 54/85, *Migeroix* (Συλλογή 1986, σ. 1067, σκέψη 13).

26 — Αποφάσεις της 14ης Ιουλίου 1983, 174/82, *Sandoz* (Συλλογή 1983, σ. 2445, σκέψη 22), και της 30ης Νοεμβρίου 1983, 227/82, *Van Bennekom* (Συλλογή 1983, σ. 3883, σκέψη 40).

27 — Σημείο III.3 των παρατηρήσεών της.

τευξη του σκοπού αυτού, μέσω, ιδίως, του περιορισμού της εντάσεως και της εξαντλήσεως που μπορούν να προκαλέσουν τέτοιου είδους μεταφορές.

37. Ωστόσο, μου φαίνεται εξίσου πρόδηλον ότι, προς επίτευξη του στόχου αυτού, οι εθνικές διατάξεις δεν προβαίνουν σε ορθή στάθμιση των συμφερόντων. Πράγματι, η εφαρμογή της αυστριακής νομοθεσίας σε περιπτώσεις διεθνών μεταφορών καταλήγει στο παράλογο αποτέλεσμα να εμποδίζει στην πραγματικότητα κάθε διαμετακόμιση μέσω της Αυστρίας, εκτός αν η Αυστρία αποτελεί τον τόπο του τελικού προορισμού. Οποιαδήποτε μεταφορά ζώων προοριζομένων για σφαγή είτε πραγματοποιείται με σημείο αναχωρήσεως εντός της Αυστρίας και με προορισμό άλλο κράτος μέλος είτε διέρχεται απλώς από το αυστριακό έδαφος ως απλή διαμετακόμιση διεθνούς μεταφοράς, προερχόμενη από άλλα κράτη μέλη και με προορισμό άλλα κράτη μέλη, καθίσταται στην πραγματικότητα αδύνατη, καθόσον επιβάλλεται η περάτωσή της στο πλησιέστερο σφαγείο εντός των αυστριακών συνόρων. Ακόμη και οι εισαγωγές ζώων που προορίζονται να σφαγούν στην Αυστρία εμποδίζονται σε μεγάλο βαθμό, αφού δεν είναι δυνατή η ελεύθερη επιλογή του τόπου του τελικού προορισμού. Επομένως, κάθε διεθνής οδική μεταφορά ζώων προοριζομένων για σφαγή καθίσταται αδύνατη στην Αυστρία λόγω της εφαρμογής των επιδικίων διατάξεων.

38. Επομένως, αν θεωρούνταν ορθή η συλλογιστική της Αυστριακής Κυβερνήσεως, θα έπρεπε να γίνει δεκτό ότι ο καλύτερος δυνατός τρόπος για να διασφαλιστεί η προστασία των προοριζομένων για σφαγή ζώων κατά τη διάρκεια διεθνούς μεταφοράς είναι η απαγόρευση κάθε διεθνούς μεταφοράς. Η αποτελεσματικότητα μιας τέτοιας λύσεως είναι, βέβαια, εγγυημένη... Ωστόσο, δεν μπορώ να μην επισημάνω τον κάπως ριζικό χαρακτήρα της.

Ασφαλώς, θα μπορούσε να υποστηριχθεί επίσης, σύμφωνα με την ιδέα που επιχειρεί να υποβάλει η Αυστριακή Κυβέρνηση²⁸, ότι η μόνη ικανοποιητική μεταφορά ζώων είναι η μεταφορά νεκρών ζώων, αλλ' ακόμη και ως προς το ζήτημα αυτό δεν είμαι πεπεισμένος ότι πρόκειται αναμφισβήτητα για τη λύση που συμφιλιώνει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα της προστασίας της υγείας των ζώων και τις απαιτήσεις της εσωτερικής αγοράς.

39. Εν πάση περιπτώσει, όμως, ούτε, π.χ., τα κράτη που υπέγραψαν την προαναφερθείσα σύμβαση, που συνήφθη στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, ούτε ο κοινοτικός νομοθέτης προέκριναν τη λύση αυτή προκειμένου να επιτύχουν τον ίδιο προστατευτικό σκοπό.

40. Όσον αφορά το τελευταίο αυτό ζήτημα, πρέπει να υπομνηστεί ότι η οδηγία 91/628 απαιτεί τη μείωση, κατά το μέτρο του δυνατού, της διάρκειας των μεταφορών ζώων σε μεγάλες αποστάσεις. Η ίδια ιδέα αναπτύσσεται στο πλαίσιο της οδηγίας 95/29. Προς διασφάλιση της καλύτερης προστασίας των μεταφερομένων ζώων, εναρμονίζονται, μεταξύ άλλων, οι μέγιστες διάρκειες μεταφοράς²⁹. Έτσι, οι διάρκειες αυτές μπορούν να παραταθούν μέχρι και για 30 ώρες, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις που αφορούν τη διαρρύθμιση του φορτηγού αυτοκινήτου. Αυτός είναι επίσης ένας από τους σκοπούς που επιδιώκει η εναρμόνιση των διαστημάτων κατά τα οποία πρέπει να παρέχεται στα ζώα τροφή και νερό, των περιόδων αναπαύσεως, του διαθέσιμου χώρου και των

28 — Στο σημείο III.5 των παρατηρήσεών της αναφέρεται ότι: «π.χ., η εναλλακτική λύση της μεταφοράς σε ψυγεία θα ήταν μια λύση που θα μπορούσε να εφαρμοστεί στην πράξη και η οποία θα μπορούσε να περιορίσει την περιττή ταλαιπωρία των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς».

29 — Βλ. την παράγραφο 20 των παραοισών προτάσεών μου.

προδιαγραφών στις οποίες πρέπει να ανταποκρίνονται τα μεταφορικά μέσα, όσον αφορά τη μεταφορά ορισμένων ειδών ζώων.

41. Όσον αφορά τη σύμβαση, χωρίς να θιγεί το ζήτημα εάν μπορεί να γίνει επίκλησή της εν προκειμένω — ζήτημα το οποίο, εξάλλου, ουδόλως συζητήθηκε³⁰ — αρκεί να σημειωθεί ότι οι συντάκτες της πρότειναν και χρησιμοποίησαν, προκειμένου να διασφαλίσουν την προστασία της υγείας και της ζωής των ζώων, διαφορετικά μέσα από τα — ριζικότερα — μέσα τα οποία εφάρμοσε ή πρότεινε η Αυστριακή Κυβέρνηση. Όπως προαναφέρθηκε³¹, η σύμβαση αυτή περιέχει διατάξεις παρόμοιες κατ' ουσίαν με εκείνες που προβλέπονται στο παράρτημα της οδηγίας 95/29.

42. Από τα δύο αυτά παραδείγματα προκύπτει σαφώς κατά πόσον ο σκοπός της προστασίας της υγείας και της ζωής των προοριζομένων για σφαγή ζώων κατά τη διάρκεια της οδικής μεταφοράς τους μπορεί να επιτευχθεί με άλλα μέσα, τα οποία ανταποκρίνονται περισσότερο στις απαιτήσεις της ελεύθερης κυκλοφορίας απ' ό,τι το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιεί η αυστριακή νομοθεσία. Εξάλλου, η νομοθεσία αυτή δεν αγνοεί, στην πραγματικότητα, τα μέτρα που μπορούν να επιτύχουν την υλοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού πληρώνοντας συγχρόνως τις απαιτήσεις της κοινής αγοράς, αφού προβλέπει μέγιστα χρονικά όρια.

30 — Μπορεί να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο, όταν του ζητήθηκε, στο πλαίσιο της προαναφερθείσας υποθέσεως *Compassion*, να αξιολογήσει τη δεσμευτική ισχύ μιας παρόμοιας σύμβασης — της Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί προστασίας των ζώων στα εκτροφεία — δέχθηκε ότι «(...) από της θέσεώς της σε ισχύ, η Σύμβαση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινοτικής έννομης τάξεως» (σκέψη 31). Ωστόσο, έκρινε ότι η ειδική σύμβαση σχετικά με την οποία έπρεπε να αποφανθεί δεν περιείχε δεσμευτικές από νομικής απόψεως διατάξεις για τα συμβαλλόμενα μέρη και, άρα, ούτε για την Κοινότητα (σκέψεις 32 έως 37).

31 — Παράγραφοι 22 και 23 των παρούσων προτάσεών μου.

43. Επομένως, συμπεραίνω ότι τα επίδικα εθνικά μέτρα, που ισοδυναμούν με ποσοτικούς περιορισμούς επί του εμπορίου, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από τον σκοπό της προστασίας της υγείας και της ζωής των ζώων τον οποίο επιδιώκει το άρθρο 36 της Συνθήκης.

44. Όπως προαναφέρθηκε, τόσο στο πλαίσιο της διαδικασίας ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου όσο και ενώπιον του Δικαστηρίου έγινε επίκληση αναγομένων στο γενικό συμφέρον επιτακτικών αναγκών, ικανών να δικαιολογήσουν τις διατάξεις αυτές. Ωστόσο, καμία από τις ανάγκες αυτές δεν φαίνεται να μπορεί να δικαιολογήσει το προαναφερθέν εμπόδιο για την ελεύθερη κυκλοφορία.

45. Πράγματι, μολονότι ο διττός σκοπός προστασίας της υγείας των ζώων και εγγυήσεως της ασφάλειας των χρησιμοποιούντων τις οδούς, του οποίου έγινε επίκληση προς δικαιολόγηση των εθνικών μέτρων, είναι, κατά τη γνώμη μου, θεμιτός, δεν μου φαίνεται να αποτελεί, για τον λόγο αυτόν, «επιτακτική ανάγκη», ικανή, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, να έχει ως αποτέλεσμα την εξαίρεση της εθνικής ρυθμίσεως από την απαγόρευση των μέτρων ισοδυνάμου αποτελέσματος, παρά τον περιορισμό του εμπορίου τον οποίο συνεπάγεται.

46. Και στην περίπτωση αυτή, ο λόγος είναι η ακαταλληλότητα των χρησιμοποιούμενων μέσων για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Χωρίς να επανέλθω στο σκοπό της προστασίας των ζώων, ο οποίος εξετάστηκε στο πλαίσιο της αναλύσεως της εφαρμογής του άρθρου 36 της Συνθήκης, θεωρώ σκόπιμο να επιστημονώ ότι η εγγύηση της οδικής ασφάλειας — ανεξαρτήτως του εάν μπορεί να

αποτελέσει επιτακτική ανάγκη υπό την έννοια της νομολογίας *Cassis de Dijon*³² — θα μπορούσε να επιτευχθεί κατά τρόπον ώστε να παραβιάζεται λιγότερο η αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας. Συναφώς, αρκεί να τονιστεί ότι ο κοινοτικός νομοθέτης κατόρθωσε να ενσωματώσει στις οδηγίες σχετικά με την προστασία των ζώων κατά τη διάρκεια της μεταφοράς τον σκοπό της εγγυήσεως της οδικής ασφάλειας, χωρίς, ωστόσο, ο σκοπός αυτός να δικαιολογεί δυσανάλογο εμπόδιο για το εμπόριο. Η μέριμνα αυτή καθίσταται φανερή, π.χ., από την παραπομπή που κάνει στο

άρθρο 1, σημείο 3, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 95/29 ο κανονισμός (ΕΟΚ) 3820/85³³, που εκδόθηκε, ακριβώς, βάσει θεωρήσεων αναγομένων, μεταξύ άλλων, στην οδική ασφάλεια³⁴.

47. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι τα επίδικα εθνικά μέτρα, που ισοδυναμούν με ποσοτικούς περιορισμούς επί του εμπορίου, δεν μπορούν να δικαιολογηθούν ούτε δυνάμει επιτακτικών αναγκών αναγομένων στην προστασία της υγείας των ζώων και στην οδική ασφάλεια.

Πρόταση

48. Ενόψει των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί στο ερώτημα που υπέβαλε το *Verwaltungsgerichtshof* η ακόλουθη απάντηση:

«Τα άρθρα 30 έως 36 της Συνθήκης ΕΚ έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν σ' ένα κράτος μέλος να επιβάλλει περιορισμούς στη μεταφορά ζώντων ζώων που προορίζονται για σφαγή, απαιτώντας να πραγματοποιείται αυτό το είδος μεταφοράς αποκλειστικά μέχρι το πλησιέστερο κατάλληλο σφαγείο εντός του εθνικού εδάφους και προβλέποντας ότι, εν πάση περιπτώσει, μια τέτοια μεταφορά μπορεί να πραγματοποιείται μόνον εφόσον, τηρουμένων των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων περί οδικής κυκλοφορίας, η συνολική διάρκεια της μεταφοράς δεν υπερβαίνει τις 6 ώρες και η διαδρομή δεν υπερβαίνει τα 130 χλμ., ενώ, για τον υπολογισμό της αποστάσεως, λαμβάνεται υπόψη μόνο το ήμισυ του αριθμού των χιλιομέτρων που έχουν πράγματι διανυθεί στον αυτοκινητόδρομο.»

32 — Πράγματι, ως γνωστόν, ο κατάλογος των δικαιολογητικών λόγων που έχει απαριθμήσει το Δικαστήριο, ιδίως στη σκέψη 8 της προαναφερθείσας αποφάσεως *Cassis de Dijon* — «(...) αποτελεσματικότητα των φορολογικών ελέγχων (...), προστασία της δημόσιας υγείας (...), εντιμότητα των εμπορικών συναλλαγών και (...) προστασία των καταναλωτών» — δεν είναι σε καμία περίπτωση εξαντλητικός.

33 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 20ής Δεκεμβρίου 1985, για την εναρμόνιση ορισμένων κοινωνικών διατάξεων στον τομέα των οδικών μεταφορών (ΕΕ L 370, σ. 1).

34 — Ο τριπλός σκοπός της οδικής ασφάλειας, της εναρμονίσεως των όρων ανταγωνισμού και της κοινωνικής προόδου, που επιδιώκεται με τη ρύθμιση αυτή, προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού.